

WSPOMNIENIE O BOLESŁAWIE SMYKU

W dniu 6 lutego 2000 r. po bardzo długiej i ciężkiej chorobie zmarł w wieku 77 lat w Krakowie prof. zw. dr hab. Bolesław Smyk. Urodził się 18 stycznia 1923 r. w Krasnem k. Zamościa. Ukończył szkołę powszechną w Krasnem i Gimnazjum Ogólnokształcące im. Hetmana Jana Zamojskiego w Zamościu oraz technikum rolnicze w Suchodole k. Krosna.

Studia wyższe rozpoczął na Politechnice Lwowskiej, a ukończył na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego, uzyskując w 1946 r. dyplom magistra nauk agrotechnicznych na podstawie pracy pt. *Substancje antybiotyczne wytwarzane przez drobnoustroje glebowe z rodzaju Streptomyces*. W latach 1946–1949 odbył uzupełniające studia chemiczne na Wydziale Chemicznym Politechniki Śląskiej z siedzibą w Krakowie.

Po ukończeniu studiów wyższych rozpoczął we wrześniu 1946 r. pracę naukowo-dydaktyczną w charakterze starszego asystenta (po rocznej pracy w charakterze asystenta wolontariusza) w Katedrze Mikrobiologii Rolnej UJ pod kierunkiem prof. dr. Juliana Nowaka, pogłębiając jednocześnie studia w zakresie mikrobiologii ogólnej na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UJ pod kierunkiem prof. dr. Heleny Krzemieniewskiej, a następnie z zakresu biochemii i mikrobiologii technicznej na Wydziale Chemicznym Politechniki Śląskiej pod kierunkiem światowej sławy, wybitnego mikrobiologa prof. dr. Adolfa Joszta.

W czerwcu 1951 r. za wykonaną pod kierunkiem prof. dr. A. Joszta pracę doktorską pt. *Studia nad mikroflorą słoików*, uzyskał stopień doktora nauk rolniczych na Wydziale Rolniczym UJ. Promotorem przewodu doktorskiego był prof. dr. Franciszek Nowotny – członek rzeczywisty PAN. W 1951 r. został powołany na stanowisko zastępcy profesora.

Uchwałą CKK dla Pracowników Nauki z dnia 27 maja 1955 r. otrzymał stopień naukowy doktora habilitowanego na podstawie rozprawy habilitacyjnej pt. *Studia nad bakteriami mlekowymi*. Z kolei tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego został mu nadany kolejno w latach 1964 i 1974.

Uchwałą Rady Wydziału Rolniczego UJ i decyzją Ministra Szkolnictwa Wyższego został powołany z dniem 1 grudnia 1951 r. na stanowisko kierownika Katedry Mikrobiologii Rolnej UJ. Przez 42 lata był nieprzerwanie kierownikiem katedr mikrobiologii, najpierw na Uniwersytecie Jagiellońskim, później w Wyższej Szkole Rolniczej oraz Akademii Rolniczej w Krakowie. W latach 1968–1972 zorganizował Instytut Rolnictwa i Leśnictwa Krajów Tropikalnych i Subtropikalnych AR w Krakowie, był też pierwszym dyrektorem tego Instytutu.

Od 1948 r. prowadził zajęcia dydaktyczne (wykłady, seminaria i ćwiczenia) na Wydziale Rolniczym i Leśnym oraz Biologii i Nauk o Ziemi UJ. Od 1954 r. prowadził zajęcia z zakresu mikrobiologii rolnej na wydziałach: rolniczym, leśnym, zootechnicznym, ogrodniczym i technologii żywności Wyższej Szkoły Rolniczej i Akademii Rolniczej w Krakowie.

Należy zaznaczyć, że od 1968 r. prowadził również specjalistyczne wykłady z zakresu mikrobiologii technicznej dla studentów Wydziału Konserwacji i Restauracji Działa Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

Niezależnie od podstawowej funkcji kierownika Katedry Mikrobiologii Rolnej pełnił wiele funkcji organizacyjno-społecznych na uczelni: prodziekana Wydziału Rolniczego UJ (1952–1954), dziekana Wydziału Rolniczego WSR (1954–1958), prodziekana Wydziału Rolniczego WSR (1962–1966), przewodniczącego Komisji Współpracy Nauki z Praktyką przy WSR w Krakowie (1953–1956), organizatora i kierownika Ośrodka Rozwoju Postępu Technicznego w Rolnictwie przy WSR w Krakowie, organizatora i wieloletniego przewodniczącego Stowarzyszenia Wychowanków Studiów Rolniczych UJ-WSR-AR w Krakowie, wiceprzewodniczącego Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów, wiceprzewodniczącego Funduszu Samopomocy Pro-

fesorów i Docentów UJ-AM-AR w Krakowie, organizatora i dyrektora Instytutu Rolnictwa i Leśnictwa Krajów Tropikalnych i Subtropikalnych AR w Krakowie, wicedyrektora ds. naukowo-badawczych Instytutu Gleboznawstwa, Chemii Rolnej i Mikrobiologii AR w Krakowie.

Odbył wiele zagranicznych staży, misji i ekspedycji naukowych, z których najważniejsze to: 3-miesięczny w Instytucie Mikrobiologii Technicznej i Fermentacji Uniwersytetu Rolniczego w Wiedniu (1954), 6-miesięczny w Instytucie Mikrobiologii Politechniki Federalnej w Zurychu (1956), 18-miesięczny w Instytucie Mikrobiologii i w Instytucie Geologicznym Politechniki Federalnej w Zurychu (1962–1963). W lecie 1962 r. uczestniczył w szwajcarskiej ekspedycji naukowo-badawczej do Wschodniej Afryki Równikowej (Kenia, Uganda, Rwanda-Burundi, Tanzania). Jako ekspert WHO przebywał przez 3 miesiące w Instytucie Pasteura w Paryżu (1968), również z ramienia WHO wizytował w 1968 r. ważniejsze placówki naukowo-badawcze, zajmujące się mikrobiologią i ochroną środowisk naturalnych na terenie Belgii, Holandii, Francji i Szwajcarii.

Do najważniejszych osiągnięć naukowych prof. dr. hab. Bolesława Smyka należą: badania nad etiologią zjawiska zmęczenia gleb wraz z opracowaniem biologicznych metod uzdrawiania gleb zmęczonych, badania nad toksycznymi substancjami biologicznie czynnymi (mikotoksyny) i ich funkcją w środowisku naturalnym (gleby uprawne) i w łańcuchu troficznym (gleba – płody rolne – pasze – zwierzę – człowiek), wykrycie nowych bakteryjnych asymilatorów azotu atmosferycznego z rodzaju *Arthrobacter* oraz poznanie ich ekologii, biologii wraz z wyjaśnieniem ich funkcji w środowiskach glebowych, badania nad oczyszczaniem wód ściekowych (przemysłowych), a w szczególności w zakresie degradacji azotanów w ściekach przemysłowych na drodze mikrobiologicznej, ekotoksykologiczne badania nad wpływem nawożenia gleb uprawnych mineralnymi nawozami azotowymi wraz z oddziaływaniem nitrozoamin na drobno-ustroje glebowe, badania nad rolą czynnika mikrobiologicznego (szczególnie grzybów) w biodegradacji zabytkowych dzieł sztuki.

Był twórcą krakowskiej szkoły mikrobiologicznej w zakresie ekologii i fizjologii drobnoustrojów oraz ochrony środowiska i ekotoksykologii. Główne kierunki jego działalności naukowej związane są z badaniami nad ekologią i taksonomią mikroorganizmów glebowych występujących w ekosystemach polowych, leśnych i trawiastych, wiązaniem azotu atmosferycznego przez bakterie z rodzaju *Arthrobacter* oraz udziału mikroorganizmów w kształtowaniu żyzności i produktywności biologicznej ekosystemów polowych i trawiastych. Rozwinął w kraju nowy kierunek badań, toksykologii środowiskowej określanej teraz mianem ekotoksykologii. Z tego zakresu prowadził badania nad mikotoksynami i nitrozoaminami występującymi w środowiskach glebowych. Jako hobby traktował badania nad udziałem czynnika mikrobiologicznego w degradacji dzieł sztuki i zabytków architektury.

Jego aktywna działalność naukowo-badawcza i bardzo duża pracowitość zaowocowała opublikowaniem licznych prac, w tym ponad 250 prac naukowo-

-badawczych, bardzo wielu komunikatów zjazdowych i kongresowych, 15 opracowań książkowych, 3 patentów oraz 150 ekspertyz naukowo-technicznych dla gospodarki narodowej. Wiele prac dotyczących ekologii grzybów toksynotwórczych i powstawania nitrozoamin zostało przyjętych i było referowanych na międzynarodowych kongresach naukowych w Paryżu, Moskwie, Londynie, Tokio, Stuttgarcie, Warnie, Lublanie, Nowym Jorku.

W czasie przeszło 42 lat kierowania Katedrą Mikrobiologii wykonano pod jego kierownictwem naukowym: 8 prac habilitacyjnych, 14 prac doktorskich, 422 prace magisterskie, 2 osoby uzyskały tytuł naukowy profesora. Ponadto 5 wychowanków, pracujących w innych uczelniach, uzyskało tytuły naukowe profesora.

Był członkiem Komitetu Mikrobiologii PAN i przewodniczącym Komisji Mikrobiologii Środowiskowej tegoż Komitetu (1975–1987), był członkiem Komisji Nauk Rolniczych i Leśnych Krakowskiego Oddziału PAN (od 1962), wiceprzewodniczącym i przewodniczącym (1975–2000) Komisji Ochrony Zdrowia Społecznego Krakowskiego Oddziału PAN, Komitetu Gleboznawstwa i Chemii Rolnej PAN, wiceprzewodniczącym tego Komitetu (1984–1987) i przewodniczącym Komisji Biologii Środowisk Glebowych (1984–1993) oraz członkiem Rady Naukowej Instytutu Ekologii PAN (1975–2000) i Zakładu Biologii Wód PAN (1975–2000). Był członkiem Rady Naukowej Instytutu Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze (1972–1987). Był członkiem Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, Polskiego Towarzystwa Mikrobiologicznego, Polskiego Towarzystwa Nauk Agrotechnicznych, Polskiego Towarzystwa Nauk Żywnościowych, członkiem Komitetu Zagospodarowywania Ziemi Górskich PAN. Wchodził w skład Komitetów Redakcyjnych: *Zentralblatt für Bakteriologie* (od 1980), *Systematic and Applied Microbiology* (od 1980), *Zentralblatt für Mikrobiologie* (od 1988), *Environmental Management and Health* (od 1993), *Acta Hydrobiologica* (od 1996), *Archives of Environmental Protection – Archiwum Ochrony Środowiska* (od 1996), *Postępy Mikrobiologii* (od 1980) i czasopisma popularno-naukowego *Aura* (od czasu powstania czasopisma w 1973 r.).

Prof. dr hab. Bolesław Smyk za swą wieloletnią, owocną pracę został odznaczony: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Polonia Restituta, Krzyżem Armii Krajowej. Posiadał liczne nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, wiele nagród Rektora, resortowych, regionalnych krajowych i zagranicznych.

Był naszym najlepszym przełożonym i przyjacielem, wybitnym naukowcem, doradcą i wspierałym nauczycielem akademickim. Jako doświadczony pedagog był doskonałym opiekunem młodych pracowników naukowych i wielkim przyjacielem młodzieży akademickiej. Przez wiele lat z ramienia Rektora był opiekunem uczelnianej organizacji Związku Młodzieży Wiejskiej. Wykształcił kilka pokoleń polskich mikrobiologów, którzy pracują w wielu instytucjach, zakładach i uczelniach krajowych i zagranicznych, szerząc polską wiedzę mikrobiologiczną na arenie międzynarodowej.

Był aktywnym organizatorem pracy naukowej, zorganizował wiele konferencji krajowych i zagranicznych, w których zawsze uczestniczyło wiele naukowców. Każda konferencja odbijała się szerokim echem w kraju i była wspominana przez wiele lat jako wzorcowa, charakteryzująca się wysokim poziomem naukowym. Należy zaznaczyć, że prof. dr hab. Bolesław Smyk był głównym inicjatorem i organizatorem cyklu konferencji nt. „Ekologia a Zdrowie”, które odbywały się w Częstochowie na Jasnej Górze. Dotychczas odbyło się 5 konferencji ogólnopolskich.

W osobie prof. dr. hab. Bolesława Smyka utraciliśmy cenionego, szanowanego przez społeczność akademicką pracownika naukowego, człowieka o wielkiej wiedzy, szlachetności i kulturze osobistej. Niezwykle prawego i życzliwego, wielki autorytet naukowy i moralny.

Wiesław Barabasz